

راهنمای دسته‌بندی‌شده هنر و هنرمندان ایران

# اسامی هنرمندان ایرانی PDF کامل + ۷ هنرمند معروف ایرانی زن

فهرست بیش از ۱۰۰ هنرمند در سینما، موسیقی، نقاشی، هنرهای تجسمی،  
گرافیک، عکاسی، شعر، تئاتر و خوشنویسی

+140

نام هنرمند در نمایه اصلی

۷

زن هنرمند از رشته‌های  
مختلف

۳۰

اثر پیشنهادی برای شروع

نسخه تکمیلی مناسب مطالعه، ذخیره و چاپ

# این PDF چگونه استفاده شود؟

این فایل فقط فهرستی پشت سرهم از بازیگران یا خوانندگان نیست. هدف آن ارائه یک نقشه سریع از هنر ایران است تا بتوانید نامها را براساس رشته پیدا کنید، هفت زن هنرمند شناخته شده را از حوزه های مختلف بشناسید و برای شروع سراغ چند اثر مشخص بروید.

48

سینما و تئاتر

29

موسیقی

30

هنرهای تجسمی

34

گرافیک، عکاسی، شعر و خط

نکته: «کامل» در این فایل به معنای نسخه تکمیلی و گسترده این راهنماست، نه ثبت تک تک هنرمندان چند هزار سال تاریخ ایران. فهرست بر چهره های شناخته شده و اثرگذار در رشته های مختلف تمرکز دارد.

## فهرست بخش ها

سینما و تئاتر

موسیقی

نقاشی و هنرهای تجسمی

گرافیک و عکاسی

شعر و ادبیات هنری

خوشنویسی

۷ هنرمند معروف ایرانی زن

از کدام هنرمند شروع کنیم؟

تایم لاین هنر معاصر ایران

۳۰ اثر برای شروع

نمایه الفبایی

سؤالات رایج

# اسامی هنرمندان ایرانی در سینما و تئاتر

این بخش فیلم‌سازان، بازیگران، نمایشنامه‌نویسان و چهره‌های اثرگذار تئاتر را کنار هم قرار می‌دهد. برای هر نام، یک حوزه اصلی و نمونه‌ای از آثار یا فعالیت شناخته‌شده آمده است.

| نام هنرمند        | حوزه                       | نمونه اثر یا فعالیت                                 |
|-------------------|----------------------------|-----------------------------------------------------|
| عباس کیارستمی     | کارگردانی، عکاسی           | طعم گilas، خانه دوست کجاست؟                         |
| اصغر فرهادی       | کارگردانی و فیلمنامه‌نویسی | جدایی نادر از سیمین، فروشنده                        |
| علی حاتمی         | کارگردانی و فیلمنامه‌نویسی | مادر، سوت‌ده‌لان                                    |
| داریوش مهرجویی    | کارگردانی                  | گاو، هامون                                          |
| بهرام بیضایی      | کارگردانی، نمایشنامه‌نویسی | باشو غریبه کوچک، مرگ یزدگرد                         |
| ناصر تقوایی       | کارگردانی                  | ناخدا خورشید، دایی جان ناپلئون                      |
| رخشان بنی‌اعتماد  | کارگردانی                  | زیر پوست شهر، روسری آبی                             |
| مجید مجیدی        | کارگردانی                  | بچه‌های آسمان، رنگ خدا                              |
| مسعود کیمیایی     | کارگردانی                  | قیصر، گوزن‌ها                                       |
| کیانوش عیاری      | کارگردانی                  | بودن یا نبودن، خانه پدری                            |
| ابراهیم حاتمی‌کیا | کارگردانی                  | آژانس شیشه‌ای، از کرخه تا راین                      |
| رضا میرکریمی      | کارگردانی                  | خیلی دور خیلی نزدیک، یه حبه قند                     |
| بهمن فرمان‌آرا    | کارگردانی و تهیه‌کنندگی    | بوی کافور، عطر یاس                                  |
| امیر نادری        | کارگردانی                  | دونده، آب باد خاک                                   |
| سهراب شهیدثالث    | کارگردانی                  | طبیعت بی‌جان، یک اتفاق ساده                         |
| بهمن قبادی        | کارگردانی                  | زمانی برای مستی اسب‌ها، لاک‌پشت‌ها هم پرواز می‌کنند |
| جعفر پناهی        | کارگردانی                  | دایره، تاکسی                                        |
| محسن مخملباف      | کارگردانی و نویسندگی       | گبه، ناصرالدین شاه آکتور سینما                      |
| سمیرا مخملباف     | کارگردانی                  | سیب، تخته سیاه                                      |
| تهمینه میلانی     | کارگردانی                  | دو زن، نیمه پنهان                                   |
| پوران درخشنده     | کارگردانی                  | هیس! دخترها فریاد نمی‌زنند، شمعی در باد             |
| مرضیه برومند      | کارگردانی و بازیگری        | مدرسه موش‌ها، قصه‌های تا به تا                      |

| نام هنرمند       | حوزه                      | نمونه اثر یا فعالیت                         |
|------------------|---------------------------|---------------------------------------------|
| پرویز کیمیاوی    | کارگردانی                 | مغول‌ها، باغ سنگی                           |
| ابوالفضل جلیلی   | کارگردانی                 | دلبران، یک داستان واقعی                     |
| حمید نعمت‌الله   | کارگردانی                 | بوئیک، رگ خواب                              |
| عزت‌الله انتظامی | بازیگری                   | گاو، اجاره‌نشین‌ها                          |
| علی نصیریان      | بازیگری و تئاتر           | گاو، هزاردستان                              |
| جمشید مشایخی     | بازیگری                   | کمال‌الملک، هزار دستان                      |
| داوود رشیدی      | بازیگری و تئاتر           | کندو، آثار متعدد نمایشی                     |
| محمدعلی کشاورز   | بازیگری                   | مادر، پدرسالار                              |
| پرویز پرستویی    | بازیگری                   | آژانس شیشه‌ای، بید مجنون                    |
| رضا کیانیان      | بازیگری                   | آژانس شیشه‌ای، خانه‌ای روی آب               |
| لیلا حاتمی       | بازیگری                   | جدایی نادر از سیمین، رگ خواب                |
| فاطمه معتمدآریا  | بازیگری                   | گیلانه، زیر پوست شهر                        |
| نیکی کریمی       | بازیگری و کارگردانی       | عروس، دو زن، سوت پایان                      |
| گلاب آدینه       | بازیگری و تئاتر           | مهمان مامان، زیر پوست شهر                   |
| هدیه تهرانی      | بازیگری                   | چهارشنبه‌سوری، روزهای نارنجی                |
| ترانه علیدوستی   | بازیگری                   | درباره الی، فروشنده                         |
| پریناز ایزدیار   | بازیگری                   | ابد و یک روز، شهرزاد                        |
| سارا بهرامی      | بازیگری                   | دارکوب، ایتالیا ایتالیا                     |
| ویشکا آسایش      | بازیگری و تئاتر           | ورود آقایان ممنوع، امام علی                 |
| بهزاد فراهانی    | بازیگری، نویسندگی و تئاتر | فعالیت گسترده در تئاتر و تلویزیون           |
| حمید سمندریان    | کارگردانی تئاتر و آموزش   | از چهره‌های اثرگذار آموزش و کارگردانی تئاتر |
| پری صابری        | کارگردانی تئاتر           | نمایش‌های ادبی و تاریخی                     |
| اکبر رادی        | نمایشنامه‌نویسی           | لبخند باشکوه آقای گیل                       |
| بیژن مفید        | نمایشنامه‌نویسی و تئاتر   | شهر قصه                                     |
| غلامحسین ساعدی   | نمایشنامه‌نویسی           | چوب به‌دست‌های ورزیل، آی باکلاه آی بی‌کلاه  |
| آربی آوانسیان    | کارگردانی تئاتر           | از چهره‌های تئاتر نوگرای ایران              |

# اسامی هنرمندان ایرانی در موسیقی

از آواز و ساز ایرانی تا آهنگسازی و رهبری ارکستر، این فهرست تصویری متنوع از موسیقی کلاسیک و دستگاهی ایران ارائه می‌کند.

| نام هنرمند       | حوزه                    | نمونه اثر یا فعالیت                                |
|------------------|-------------------------|----------------------------------------------------|
| محمدرضا شجریان   | آواز ایرانی             | ربنا، مرغ سحر و مجموعه‌های آوازی                   |
| شهرام ناظری      | آواز ایرانی             | آثار مبتنی بر شعر مولانا                           |
| حسین علیزاده     | آهنگسازی و تار          | نی‌نوا، شورانگیز                                   |
| محمدرضا لطفی     | تار و آهنگسازی          | آثار گروه شیدا                                     |
| پرویز مشکاتیان   | سنتور و آهنگسازی        | بیداد، داستان                                      |
| فرامرز پایور     | سنتور و آهنگسازی        | آثار آموزشی و اجرایی سنتور                         |
| جلیل شهناز       | تار                     | بداهه‌نوازی و اجراهای دستگاهی                      |
| حسن کسایی        | نی                      | از چهره‌های برجسته نی‌نوازی ایران                  |
| ابوالحسن صبا     | ویولن و سه‌تار          | ردیف و آثار آموزشی موسیقی ایرانی                   |
| روح‌الله خالقی   | آهنگسازی و پژوهش موسیقی | سرگذشت موسیقی ایران، ای ایران                      |
| غلامحسین بنان    | آواز                    | الهه ناز و آثار موسیقی دستگاهی                     |
| قمرالملوک وزیری  | آواز                    | از چهره‌های پیشگام آواز زنان در موسیقی معاصر ایران |
| دلکش             | آواز                    | ترانه‌ها و آوازهای مشهور موسیقی معاصر              |
| مرضیه            | آواز                    | ترانه‌ها و آوازهای کلاسیک ایرانی                   |
| پریسا            | آواز ایرانی             | اجرای ردیف و موسیقی دستگاهی                        |
| سیما بینا        | آواز و موسیقی نواحی     | پژوهش و اجرای موسیقی محلی ایران                    |
| هنگامه اخوان     | آواز ایرانی             | بازخوانی و اجرای موسیقی دستگاهی                    |
| کیهان کلهر       | کمانچه و آهنگسازی       | پروژه‌های موسیقی ایرانی و بین‌المللی               |
| همایون شجریان    | آواز                    | نسیم وصل، چرا رفتی                                 |
| فرهاد فخرالدینی  | آهنگسازی و رهبری ارکستر | آثار ارکسترال و موسیقی فیلم/سریال                  |
| حسین دهلوی       | آهنگسازی                | شوشتری برای ویولن و ارکستر                         |
| لوریس چکناواریان | آهنگسازی و رهبری ارکستر | آثار سمفونیک و اپرایی                              |

| نام هنرمند       | حوزه               | نمونه اثر یا فعالیت                  |
|------------------|--------------------|--------------------------------------|
| علی تجویدی       | آهنگسازی و ویولن   | تصنیف‌ها و قطعات موسیقی ایرانی       |
| حبیب‌الله بدیعی  | ویولن و آهنگسازی   | اجراهای موسیقی ایرانی و برنامه گل‌ها |
| فرهنگ شریف       | تار                | اجرای بداهه و موسیقی دستگاهی         |
| داریوش طلایی     | تار و پژوهش موسیقی | آموزش و اجرای ردیف موسیقی ایرانی     |
| داریوش پیرنیاکان | تار و سه‌تار       | آموزش و اجرای موسیقی دستگاهی         |
| مجید کیانی       | سنتور و پژوهش      | ردیف‌نوازی و آموزش موسیقی ایرانی     |
| حسین عمومی       | نی و پژوهش         | آموزش و اجرای موسیقی دستگاهی         |

# نقاشان، مجسمه‌سازان و هنرمندان تجسمی ایرانی

در این بخش از نگارگری کلاسیک تا نقاشی مدرن، مکتب سقاخانه، مجسمه‌سازی و هنر مفهومی کنار هم دیده می‌شوند.

| نام هنرمند                 | حوزه                | نمونه اثر یا فعالیت                      |
|----------------------------|---------------------|------------------------------------------|
| کمال‌الملک                 | نقاشی               | تالار آینه و نقاشی واقع‌گرایانه          |
| کمال‌الدین بهزاد           | نگارگری             | از استادان بزرگ نگارگری ایرانی           |
| رضا عباسی                  | نگارگری             | چهره‌پردازی و نگارگری دوره صفوی          |
| محمود فرشچیان              | نگارگری             | عصر عاشورا و نگارگری معاصر               |
| پرویز تناولی               | مجسمه‌سازی          | مجموعه «هیچ» و هنر سقاخانه‌ای            |
| منیر شاه‌رودی فرمانفرمایان | هنرهای تجسمی        | آثار هندسی و آینه‌کاری                   |
| ایران درودی                | نقاشی               | نقاشی‌های نورمحور و خیال‌انگیز           |
| بهجت صدر                   | نقاشی               | نقاشی انتزاعی و نوگرا                    |
| سهراب سپهری                | نقاشی و شعر         | نقاشی‌های طبیعت‌گرا و هشت کتاب           |
| حسین زنده‌رودی             | نقاشی و هنر نوگرا   | نقاشی‌خط و جریان سقاخانه                 |
| فرامرز پیلارام             | نقاشی و خوشنویسی    | آثار مرتبط با مکتب سقاخانه               |
| رضا مافی                   | نقاشی‌خط            | پیوند خوشنویسی و نقاشی مدرن              |
| محمد احصایی                | خوشنویسی و نقاشی‌خط | نقاشی‌خط و ترکیب‌بندی‌های حروف           |
| نصرالله افجه‌ای            | خوشنویسی و نقاشی‌خط | آثار نقاشی‌خط                            |
| بهمن محمص                  | نقاشی و مجسمه‌سازی  | آثار مدرن و فیگوراتیو                    |
| ژازه تباتبایی              | نقاشی و مجسمه‌سازی  | مجسمه‌های فلزی و هنر نوگرا               |
| مسعود عربشاهی              | نقاشی و مجسمه‌سازی  | آثار انتزاعی با الهام از نقش‌های باستانی |
| مارکو گریگوریان            | نقاشی و هنر مفهومی  | آثار خاک و کاهگل و هنر مدرن              |
| منصوره حسینی               | نقاشی               | نقاشی مدرن و خوشنویسی‌محور               |
| غلامحسین نامی              | نقاشی               | آثار انتزاعی و حجم‌نما                   |
| پرویز کلانتری              | نقاشی               | آثار کاهگلی و فضا‌های بومی               |
| ناصر اوپسی                 | نقاشی               | نقاشی مدرن با عناصر ایرانی               |
| صادق تبریزی                | نقاشی               | از چهره‌های هنر نوگرای ایران             |

| نام هنرمند      | حوزه                    | نمونه اثر یا فعالیت             |
|-----------------|-------------------------|---------------------------------|
| کوروش شیشه‌گران | نقاشی و گرافیک          | آثار خطی و فرم‌های پیچیده       |
| فریده لاشایی    | نقاشی و هنر چندرسانه‌ای | نقاشی و ویدئو آرت               |
| شیرین نشاط      | هنرهای تجسمی و فیلم     | عکاسی، ویدئو و هنر مفهومی       |
| نیکی نجومی      | نقاشی                   | نقاشی‌های فیگوراتیو و اجتماعی   |
| رضا درخشانی     | نقاشی و موسیقی          | آثار معاصر با عناصر بصری ایرانی |
| آیدین آغداشلو   | نقاشی و نقد هنر         | نقاشی و مرمت و نقد هنر          |
| هانیه‌الخاص     | نقاشی و آموزش هنر       | نقاشی فیگوراتیو و آموزش         |

# گرافیک، تصویرسازی، کاریکاتور و عکاسی

گرافیک و عکاسی بخش مهمی از فرهنگ بصری معاصر ایران را ساخته‌اند؛ حوزه‌ای که در فهرست‌های عمومی هنرمندان معمولاً کمتر دیده می‌شود.

| نام هنرمند       | حوزه                  | نمونه اثر یا فعالیت                |
|------------------|-----------------------|------------------------------------|
| مرتضی ممیز       | گرافیک                | طراحی پوستر، نشانه و هویت بصری     |
| قباد شیوا        | گرافیک                | پوستر و طراحی گرافیک فرهنگی        |
| رضا عابدینی      | گرافیک                | پوستر و تایپوگرافی فارسی           |
| فرشید مثقالی     | تصویرسازی و گرافیک    | تصویرسازی کتاب کودک و طراحی گرافیک |
| کامبیز درمبخش    | کاریکاتور و تصویرسازی | کاریکاتورهای اجتماعی               |
| اردشیر محمص      | کاریکاتور و طراحی     | طراحی‌های اجتماعی و سیاسی          |
| ابراهیم حقیقی    | گرافیک و عکاسی        | پوستر، طراحی و تصویر               |
| بهمن جلالی       | عکاسی                 | عکاسی مستند و آموزش عکاسی          |
| کاوه گلستان      | عکاسی مستند           | عکاسی اجتماعی و خبری               |
| شادی قدیریان     | عکاسی                 | عکاسی مفهومی و مجموعه‌های معاصر    |
| نیوشا توکلیان    | عکاسی مستند           | عکاسی اجتماعی و مستند              |
| احمد عالی        | عکاسی                 | عکاسی هنری و تجربی                 |
| نصرالله کسرائیان | عکاسی                 | عکاسی مستند از فرهنگ و طبیعت ایران |

# شاعران و چهره‌های ادبی اثرگذار بر هنر ایران

شعر فارسی بارها با موسیقی، سینما، تئاتر و هنرهای تجسمی پیوند خورده است. به همین دلیل چند شاعر مهم معاصر نیز در این راهنما آمده‌اند.

| نام                 | حوزه             | اثر یا شناسه آشنایی               |
|---------------------|------------------|-----------------------------------|
| نیما یوشیج          | شعر              | از بنیان‌گذاران شعر نو فارسی      |
| فروغ فرخزاد         | شعر و فیلم       | تولدی دیگر، خانه سیاه است         |
| احمد شاملو          | شعر              | هوای تازه، ابراهیم در آتش         |
| سیمین بهبهانی       | شعر              | غزل معاصر و مجموعه‌های شعری متعدد |
| هوشنگ ابتهاج (سایه) | شعر              | سیاه مشق، حافظ به سعی سایه        |
| مهدی اخوان ثالث     | شعر              | زمستان                            |
| فریدون مشیری        | شعر              | کوچه و مجموعه‌های شعری            |
| منوچهر آتشی         | شعر              | شعر نو جنوب ایران                 |
| قیصر امین‌پور       | شعر              | دستور زبان عشق، آینه‌های ناگهان   |
| محمدرضا شفیعی کدکنی | شعر و پژوهش ادبی | در کوچه‌باغ‌های نیشابور           |
| یدالله رؤیایی       | شعر              | از چهره‌های شعر حجم               |
| احمد رضا احمدی      | شعر              | شعر نو و ادبیات کودک              |
| بیژن جلالی          | شعر              | شعرهای کوتاه و مینیمال            |
| محمدعلی سپانلو      | شعر              | شاعر و مترجم معاصر                |
| سهراب سپهری         | شعر و نقاشی      | هشت کتاب، حجم سبز                 |

## خوشنویسان ایرانی

خوشنویسی از بنیادی‌ترین هنرهای بصری ایران است و بعدها نیز بر نقاشی خط و گرافیک معاصر اثر گذاشت.

| نام هنرمند            | حوزه     | ویژگی یا فعالیت شاخص     |
|-----------------------|----------|--------------------------|
| میرعماد حسنی          | خوشنویسی | از استادان بزرگ نستعلیق  |
| میرزا غلامرضا اصفهانی | خوشنویسی | آثار نستعلیق و سیاه‌مشق  |
| عمادالکتاب            | خوشنویسی | نستعلیق و کتابت          |
| غلامحسین امیرخانی     | خوشنویسی | نستعلیق معاصر و آموزش    |
| یدالله کابلی خوانساری | خوشنویسی | شکسته‌نستعلیق            |
| عباس اخوین            | خوشنویسی | نستعلیق و آموزش خوشنویسی |

برای شناخت بهتر هنر معاصر ایران، خوب است خوشنویسی را جدا از نقاشی نبینیم؛ بسیاری از هنرمندان مدرن از فرم حروف و ساختار خط فارسی در آثار خود استفاده کرده‌اند.

## ۷ هنرمند معروف ایرانی زن از حوزه‌های مختلف

در این بخش عمده‌اً همه نام‌ها از سینما انتخاب نشده‌اند؛ زیرا عنوان «هنرمند زن ایرانی» نقاشی، شعر، هنرهای تجسمی و کارگردانی را نیز دربر می‌گیرد.

1

### فروغ فرخزاد

شعر و فیلم

فروغ فقط شاعر نبود؛ مستند «خانه سیاه است» نشان می‌دهد نگاه هنری او به زبان تصویر نیز گسترش پیدا کرد. زبان شخصی و متفاوت او در شعر معاصر فارسی جایگاهی ماندگار ساخته است.

برای شروع: تولدی دیگر، خانه سیاه است

2

### منیر شاهرودی فرمانفرمایان

هنرهای تجسمی

ترکیب آینه‌کاری، هندسه و سنت‌های بصری ایران با زبان هنر مدرن، آثار او را به یکی از نمونه‌های شاخص پیوند سنت و معاصریت تبدیل کرده است.

برای شروع: آثار هندسی و آینه‌کاری

3

### ایران درودی

نقاشی

فضاهای روایی، نور، معماری و چشم‌اندازهای انتزاعی از ویژگی‌های شناخته‌شده آثار اوست و نامش در تاریخ نقاشی معاصر ایران جایگاه مهمی دارد.

برای شروع: نقاشی‌های نورمحور و خیال‌انگیز

4

## بهجت صدر

نقاشی

بهجت صدر از زنان مهم هنر مدرن ایران بود. زبان انتزاعی و تجربه‌گرایی او، آثارش را از بسیاری از جریان‌های رایج زمان خود متمایز کرد.

برای شروع: آثار انتزاعی

5

## رخشان بنی‌اعتماد

کارگردانی

سینمای اجتماعی و توجه به زندگی روزمره، خانواده و مسائل زنان از عناصر مهم کارنامه اوست. آثارش برای شناخت بخشی از سینمای اجتماعی ایران نقطه شروع مناسبی هستند.

برای شروع: زیر پوست شهر، روسری آبی

6

## لیلا حاتمی

بازیگری

لیلا حاتمی با نقش‌آفرینی‌های کنترل‌شده و واقع‌گرایانه در شماری از آثار مهم سینمای ایران شناخته می‌شود و حضور او در سینمای بین‌المللی نیز مورد توجه بوده است.

برای شروع: جدایی نادر از سیمین، رگ خواب

7

## فاطمه معتمدآریا

بازیگری

دامنه نقش‌های کمدی، خانوادگی و درام اجتماعی در کارنامه او بسیار گسترده است و همین تنوع باعث شده از چهره‌های ماندگار بازیگری ایران باشد.

برای شروع: گیلانه، زیر پوست شهر

## اگر فقط ۱۰ هنرمند ایرانی را بخواهید بشناسید

این جدول رتبه‌بندی نیست؛ یک مسیر شروع برای کسی است که می‌خواهد بدون گم شدن میان صدها نام، با چند چهره شاخص از حوزه‌های متفاوت آشنا شود.

| هنرمند            | چرا برای شروع مناسب است؟                | پیشنهاد اولیه                      |
|-------------------|-----------------------------------------|------------------------------------|
| محمدرضا شجریان    | شناخت آواز و موسیقی دستگاهی ایران       | شنیدن آوازا و تصنیف‌های شناخته‌شده |
| عباس کیارستمی     | آشنایی با سینمای مینیمال و انسانی ایران | خانه دوست کجاست؟                   |
| علی حاتمی         | زبان، تاریخ و فضای ایرانی در سینما      | مادر                               |
| فروغ فرخزاد       | شعر معاصر و تجربه فیلم مستند            | تولدی دیگر / خانه سیاه است         |
| سهراب سپهری       | پیوند شعر و نقاشی                       | هشت کتاب و مجموعه نقاشی‌ها         |
| پرویز تناولی      | مجسمه‌سازی مدرن ایران                   | مجموعه «هیچ»                       |
| منیر فرمانفرمایان | پیوند هندسه و سنت ایرانی با هنر مدرن    | آثار آینه‌ای هندسی                 |
| محمود فرشچیان     | نگارگری معاصر                           | عصر عاشورا                         |
| بهرام بیضایی      | سینما، تئاتر و نمایشنامه                | باشو غریبه کوچک                    |
| رخشان بنی‌اعتماد  | سینمای اجتماعی ایران                    | زیر پوست شهر                       |

## هنرمندانی که فقط به یک هنر محدود نبودند

**سهراب سپهری** هم شاعر و هم نقاش بود؛ **فروغ فرخزاد** علاوه بر شعر، فیلم ساخت؛ **عباس کیارستمی** در عکاسی و شعر نیز فعالیت داشت؛ و **مرتضی ممیز** نشان داد که گرافیک، پوستر و نشانه نیز بخشی جدی از تاریخ هنر معاصر ایران هستند.

# تایم لاین کوتاه! از هنر کلاسیک تا هنر معاصر ایران

## نگارگری و خوشنویسی کلاسیک

نام‌هایی مانند کمال‌الدین بهزاد، رضا عباسی و میرعماد نماینده سنت‌های ریشه‌دار تصویر و خط در فرهنگ ایرانی هستند.

## اواخر قاجار و آغاز آموزش آکادمیک نقاشی

کمال‌الملک به یکی از چهره‌های مهم گذار به نقاشی آکادمیک و واقع‌گرایانه تبدیل شد.

## نیمه نخست قرن چهاردهم خورشیدی

در موسیقی چهره‌هایی مانند صبا، خالقی، بنان و قمرالملوک وزیری و در ادبیات نیما یوشیج مسیرهای تازه‌ای ایجاد کردند.

## دهه‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰

شعر نو، سینمای متفاوت، هنر سقاخانه، نقاشی مدرن و گرافیک حرفه‌ای رشد کردند. تئاتر، زنده‌رودی، فرمانفرمایان، سپهری، فروغ و چند نسل مهم سینما در این فضا دیده می‌شوند.

## دهه‌های پس از ۱۳۶۰

سینمای ایران بیش از گذشته در محافل جهانی دیده شد و در کنار آن موسیقی، تئاتر و هنرهای تجسمی مسیرهای تازه‌ای پیدا کردند.

## هنر معاصر

امروز عکاسی، ویدئو آرت، هنر مفهومی، گرافیک و هنرهای دیجیتال در کنار رشته‌های کلاسیک ادامه دارند و هنرمندان ایرانی در بسترهای داخلی و بین‌المللی فعالیت می‌کنند.

## ۳۰ اثر و مسیر پیشنهادی برای شروع آشنایی با هنر ایران

این فهرست «بهترین آثار تاریخ ایران» نیست؛ بلکه یک نقطه شروع متنوع است تا از نام‌ها عبور کنید و مستقیماً با فیلم، شعر، موسیقی، نقاشی، عکاسی و خوشنویسی روبه‌رو شوید.

| حوزه   | اثر/مجموعه          | هنرمند                          | چرا مناسب شروع است؟                                      |
|--------|---------------------|---------------------------------|----------------------------------------------------------|
| سینما  | خانه دوست کجاست؟    | عباس کیارستمی                   | شروعی مناسب برای آشنایی با روایت مینیمال در سینمای ایران |
| سینما  | طعم گیلان           | عباس کیارستمی                   | نمونه‌ای شاخص از سینمای تأملی                            |
| سینما  | جدایی نادر از سیمین | اصغر فرهادی                     | درام اخلاقی و خانوادگی                                   |
| سینما  | فروشنده             | اصغر فرهادی                     | درام اجتماعی و شخصیت‌محور                                |
| سینما  | مادر                | علی حاتمی                       | زبان و فضای ایرانی در روایت خانوادگی                     |
| سینما  | هامون               | داریوش مهرجویی                  | یکی از آثار مطرح سینمای روشنفکری ایران                   |
| سینما  | باشو غریبه کوچک     | بهرام بیضایی                    | هویت، جنگ و ارتباط انسانی                                |
| سینما  | ناخدا خورشید        | ناصر تقوایی                     | اقتباس و فضاسازی جنوب ایران                              |
| سینما  | زیر پوست شهر        | رخشان بنی‌اعتماد                | نمونه‌ای از سینمای اجتماعی                               |
| سینما  | بچه‌های آسمان       | مجید مجیدی                      | روایت ساده و انسانی                                      |
| شعر    | تولد دیگر           | فروغ فرخزاد                     | شروع مناسب برای آشنایی با شعر فروغ                       |
| شعر    | هشت کتاب            | سهراب سپهری                     | مجموعه اصلی شعرهای سپهری                                 |
| شعر    | هوای تازه           | احمد شاملو                      | آشنایی با زبان شعری شاملو                                |
| شعر    | زمستان              | مهدی اخوان ثالث                 | نمونه‌ای مهم از شعر معاصر                                |
| شعر    | سیاه مشق            | هوشنگ ابتهاج                    | غزل و شعر معاصر                                          |
| موسیقی | نی‌نوا              | حسین علیزاده                    | ترکیب بیان ایرانی و ارکستر                               |
| موسیقی | بیداد               | پرویز مشکاتیان / محمدرضا شجریان | آشنایی با موسیقی دستگاهی و تصنیف                         |
| موسیقی | نسیم وصل            | همایون شجریان                   | آلبومی شناخته‌شده در آواز معاصر                          |
| موسیقی | اجراهای ردیف و آواز | محمدرضا شجریان                  | برای شناخت آواز کلاسیک ایرانی                            |
| موسیقی | آثار مولاناخوانی    | شهرام ناظری                     | پیوند شعر مولانا و آواز ایرانی                           |
| تجسمی  | تالار آینه          | کمال‌الملک                      | نمونه شاخص نقاشی واقع‌گرایانه                            |
| تجسمی  | عصر عاشورا          | محمود فرشچیان                   | نمونه شناخته‌شده نگارگری معاصر                           |

| حوزه      | اثر/مجموعه         | هنرمند                | چرا مناسب شروع است؟                   |
|-----------|--------------------|-----------------------|---------------------------------------|
| تجسمی     | مجموعه «هیچ»       | پرویز تناولی          | شروع مناسب برای مجسمه‌سازی مدرن ایران |
| تجسمی     | آثار آینه‌ای هندسی | منیر فرمانفرمایان     | پیوند هندسه، آینه و هنر معاصر         |
| تجسمی     | نقاشی‌های انتزاعی  | بهجت صدر              | آشنایی با هنر مدرن ایران              |
| گرافیک    | پوسترها و نشانه‌ها | مرتضی ممیز            | آشنایی با تاریخ گرافیک معاصر ایران    |
| تصویرسازی | آثار کتاب کودک     | فرشید مثقالی          | نمونه‌های مهم تصویرسازی ایرانی        |
| عکاسی     | مجموعه‌های مستند   | بهمن جلالی            | شناخت عکاسی مستند ایران               |
| عکاسی     | مجموعه‌های مفهومی  | شادی قدیریان          | عکاسی معاصر و هویت                    |
| خوشنویسی  | سیاه‌منشق‌ها       | میرزا غلامرضا اصفهانی | درک زیبایی فرم در خوشنویسی ایرانی     |

## نمایه الفبایی سریع هنرمندان

اگر فقط یک نام خاص را می‌خواهید پیدا کنید، این نمایه سریع‌تر از مرور جدول‌های رشته‌ای است. حوزه اصلی هر هنرمند نیز در مقابل نام آمده است.

|                            |                   |                         |                 |
|----------------------------|-------------------|-------------------------|-----------------|
| کارگردانی تئاتر            | آربی آوانسیان     | کارگردانی و تهیه‌کنندگی | بهمن فرمان‌آرا  |
| نقاشی و نقد هنر            | آیدین آغداشلو     | کارگردانی               | بهمن قبادی      |
| کارگردانی                  | ابراهیم حاتمی‌کیا | نقاشی و مجسمه‌سازی      | بهمن محصص       |
| گرافیک و عکاسی             | ابراهیم حقیقی     | شعر                     | بیژن جلالی      |
| ویولن و سه‌تار             | ابوالحسن صبا      | نمایشنامه‌نویسی و تئاتر | بیژن مفید       |
| کارگردانی                  | ابوالفضل جلیلی    | بازیگری                 | ترانه علیدوستی  |
| شعر                        | احمد شاملو        | کارگردانی               | تهمینه میلانی   |
| عکاسی                      | احمد عالی         | کارگردانی               | جعفر پناهی      |
| شعر                        | احمد رضا احمدی    | تار                     | جلیل شهناز      |
| کاریکاتور و طراحی          | اردشیر محصص       | بازیگری                 | جمشید مشایخی    |
| کارگردانی و فیلمنامه‌نویسی | اصغر فرهادی       | ویولن و آهنگسازی        | حبیب‌الله بدیعی |
| کارگردانی                  | امیر نادری        | نی                      | حسن کسایی       |
| نمایشنامه‌نویسی            | اکبر رادی         | آهنگسازی                | حسین دهلوی      |
| نقاشی                      | ایران درودی       | نقاشی و هنر نوگرا       | حسین زنده‌رودی  |
| نقاشی                      | بهجت صدر          | آهنگسازی و تار          | حسین علیزاده    |
| کارگردانی، نمایشنامه‌نویسی | بهرام بیضایی      | نی و پژوهش              | حسین عمومی      |
| بازیگری، نویسندگی و تئاتر  | بهزاد فراهانی     | کارگردانی تئاتر و آموزش | حمید سمندریان   |
| عکاسی                      | بهمن جلالی        | کارگردانی               | حمید نعمت‌الله  |

|                         |                  |
|-------------------------|------------------|
| تار و پژوهش موسیقی      | داریوش طلایی     |
| کارگردانی               | داریوش مهرجویی   |
| تار و سه‌تار            | داریوش پیرنیاکان |
| بازیگری و تئاتر         | داوود رشیدی      |
| آواز                    | دلکش             |
| کارگردانی               | رخشان بنی‌اعتماد |
| نقاشی و موسیقی          | رضا درخشانی      |
| گرافیک                  | رضا عابدینی      |
| نگارگری                 | رضا عباسی        |
| نقاشی‌خط                | رضا مافی         |
| کارگردانی               | رضا میرکریمی     |
| بازیگری                 | رضا کیانیان      |
| آهنگسازی و پژوهش موسیقی | روح‌الله خالقی   |
| بازیگری                 | سارا بهرامی      |
| کارگردانی               | سمیرا مخملباف    |
| نقاشی و شعر             | سهراب سبهری      |
| کارگردانی               | سهراب شهیدثالث   |
| آواز و موسیقی نواحی     | سیما بینا        |

|                            |                   |
|----------------------------|-------------------|
| شعر                        | سیمین بهبهانی     |
| عکاسی                      | شادی قدیریان      |
| آواز ایرانی                | شهرام ناظری       |
| هنرهای تجسمی و فیلم        | شیرین نشاط        |
| نقاشی                      | صادق تبریزی       |
| خوشنویسی                   | عباس اخوین        |
| کارگردانی، عکاسی           | عباس کیارستمی     |
| بازیگری                    | عزت‌الله انتظامی  |
| آهنگسازی و ویولن           | علی تجویدی        |
| کارگردانی و فیلمنامه‌نویسی | علی حاتمی         |
| بازیگری و تئاتر            | علی نصیریان       |
| خوشنویسی                   | عمادالکتاب        |
| خوشنویسی                   | غلامحسین امیرخانی |
| آواز                       | غلامحسین بنان     |
| نمایشنامه‌نویسی            | غلامحسین ساعدی    |
| نقاشی                      | غلامحسین نامی     |
| بازیگری                    | فاطمه معتمدآریا   |
| سنتور و آهنگسازی           | فرامرز پایور      |

|                            |                     |
|----------------------------|---------------------|
| محمدرضا شفیعی کدکنی        | شعر و پژوهش ادبی    |
| محمدرضا لطفی               | تار و آهنگسازی      |
| محمدعلی سپانلو             | شعر                 |
| محمدعلی کشاورز             | بازیگری             |
| محمود فرشچیان              | نگارگری             |
| مرتضی ممیز                 | گرافیک              |
| مرضیه                      | آواز                |
| مرضیه برومند               | کارگردانی و بازیگری |
| مسعود عربشاهی              | نقاشی و مجسمه‌سازی  |
| مسعود کیمیایی              | کارگردانی           |
| منصوره حسینی               | نقاشی               |
| منوچهر آتشی                | شعر                 |
| منیر شاه‌رودی فرمانفرمایان | هنرهای تجسمی        |
| مهدی اخوان ثالث            | شعر                 |
| میرزا غلامرضا اصفهانی      | خوشنویسی            |
| میرعماد حسنی               | خوشنویسی            |
| ناصر اویسی                 | نقاشی               |
| ناصر تقوایی                | کارگردانی           |

|                  |                         |
|------------------|-------------------------|
| فرامرز پیلارام   | نقاشی و خوشنویسی        |
| فرشید مثقالی     | تصویرسازی و گرافیک      |
| فرهاد فخرالدینی  | آهنگسازی و رهبری ارکستر |
| فرهنگ شریف       | تار                     |
| فروغ فرخزاد      | شعر و فیلم              |
| فریده لاشایی     | نقاشی و هنر چندرسانه‌ای |
| فریدون مشیری     | شعر                     |
| قباد شیوا        | گرافیک                  |
| قمرالملوک وزیری  | آواز                    |
| قیصر امین‌پور    | شعر                     |
| لوریس چکناواریان | آهنگسازی و رهبری ارکستر |
| لیلا حاتمی       | بازیگری                 |
| مارکو گریگوریان  | نقاشی و هنر مفهومی      |
| مجید مجیدی       | کارگردانی               |
| مجید کیانی       | سنتور و پژوهش           |
| محسن مخملباف     | کارگردانی و نویسندگی    |
| محمد احصابی      | خوشنویسی و نقاشی‌خط     |
| محمدرضا شجریان   | آواز ایرانی             |

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| پریسا                 | آواز ایرانی           |
| پریناز ایزدیار        | بازیگری               |
| پوران درخشنده         | کارگردانی             |
| ژازه تباتبایی         | نقاشی و مجسمه‌سازی    |
| کامبیز درم‌بخش        | کاریکاتور و تصویرسازی |
| کاوه گلستان           | عکاسی مستند           |
| کمال‌الدین بهزاد      | نگارگری               |
| کمال‌الملک            | نقاشی                 |
| کوروش شیشه‌گران       | نقاشی و گرافیک        |
| کیانوش عیاری          | کارگردانی             |
| کیهان کلهر            | کمانچه و آهنگسازی     |
| گلاب آدینه            | بازیگری و تئاتر       |
| یدالله رؤیایی         | شعر                   |
| یدالله کابلی خوانساری | خوشنویسی              |

|                     |                     |
|---------------------|---------------------|
| نصرالله افجه‌ای     | خوشنویسی و نقاشی‌خط |
| نصرالله کسرائیان    | عکاسی               |
| نیما یوشیج          | شعر                 |
| نیوشا توکلیان       | عکاسی مستند         |
| نیکی نجومی          | نقاشی               |
| نیکی کریمی          | بازیگری و کارگردانی |
| هانیه‌الخاص         | نقاشی و آموزش هنر   |
| هدیه تهرانی         | بازیگری             |
| همایون شجریان       | آواز                |
| هنگامه اخوان        | آواز ایرانی         |
| هوشنگ ابتهاج (سایه) | شعر                 |
| ویشکا آسایش         | بازیگری و تئاتر     |
| پرویز تناولی        | مجسمه‌سازی          |
| پرویز مشکاتیان      | سنتور و آهنگسازی    |
| پرویز پرستویی       | بازیگری             |
| پرویز کلانتری       | نقاشی               |
| پرویز کیمیاوی       | کارگردانی           |
| پری صابری           | کارگردانی تئاتر     |

# سؤالات رایج درباره اسامی هنرمندان ایرانی

## معروفترین هنرمند ایرانی کیست؟

یک پاسخ واحد وجود ندارد، چون مقایسه آواز، سینما، نقاشی و مجسمه‌سازی منطقی نیست. محمدرضا شجریان در موسیقی، عباس کیارستمی و اصغر فرهادی در سینما، و چهره‌هایی مانند کمال‌الملک، محمود فرشچیان و پرویز تناولی در هنرهای تجسمی از نام‌های بسیار شناخته‌شده‌اند.

## معروفترین هنرمندان زن ایرانی چه کسانی هستند؟

فروغ فرخزاد، منیر فرمانفرمایان، ایران درودی، بهجت صدر، رخشان بنی‌اعتماد، لیلا حاتمی و فاطمه معتمدآریا نمونه‌هایی از زنان شناخته‌شده در رشته‌های متفاوت هستند.

## چرا در این PDF شاعر و خوشنویس هم آمده است؟

عنوان «هنرمند» از بازیگر و خواننده گسترده‌تر است. شعر، خوشنویسی، گرافیک، عکاسی و نگارگری نیز بخش مهمی از تاریخ هنر ایران هستند و بر سینما، موسیقی و فرهنگ بصری معاصر اثر گذاشته‌اند.

## چطور از این فهرست برای شناخت هنر ایران استفاده کنیم؟

به جای حفظ کردن اسامی، از هر حوزه دو یا سه هنرمند انتخاب کنید، یک اثر شاخص ببینید یا بشنوید و سپس سراغ زندگی و جریان هنری پیرامون او بروید. بخش «۳۰ اثر برای شروع» دقیقاً برای همین هدف طراحی شده است.

## آیا این فهرست همه هنرمندان ایرانی را شامل می‌شود؟

خیر. چنین فهرستی عملاً بسیار بزرگ و متغیر است. این PDF یک نسخه گسترده و دسته‌بندی‌شده برای آشنایی عمومی است و بر نام‌های شناخته‌شده و اثرگذار تمرکز دارد.

## چک‌لیست پیشنهادی برای یک ماه آشنایی با هنر ایران

✓ یک فیلم از علی حاتمی ببینید

✓ یک فیلم از عباس کیارستمی ببینید

✓ چند قطعه آواز از محمدرضا شجریان بشنوید

✓ یک فیلم اجتماعی از رخشان بنی‌اعتماد ببینید

✓ چند شعر از فروغ فرخزاد بخوانید

✓ نینوا از حسین علیزاده را گوش کنید

✓ آثار «هیچ» پرویز تناولی را بررسی کنید

✓ بخشی از هشت کتاب سهراب سپهری را بخوانید

✓ عصر عاشورا از محمود فرشچیان را بررسی کنید

✓ چند اثر آینه‌ای منیر فرمانفرمایان را ببینید

✓ چند عکس مستند از بهمن جلالی یا کاوه گلستان ببینید

✓ نمونه پوستره‌های مرتضی ممیز را ببینید